

4	
6	
12	
14	
18	
21	
28	
32	
35	
40	
46	

SPIS TREŚCI

WSTĘP

CZĘŚĆ I

Wprowadzenie

W jaki sposób uczą się małe dzieci?
Grupy Zabawowe w Europie

CZĘŚĆ II

Grupy zabawowe krok po kroku

1. Czym jest Grupa Zabawowa?
 2. Wybór konsultantów oraz przygotowanie do utworzenia, prowadzenia i koordynacji Grup Zabawowych
 3. Wybór i aranżacja miejsca na spotkania Grup Zabawowych
 4. Promocja Grupy Zabawowej w środowisku lokalnym
 5. Pierwsze spotkanie – organizacja, co jest ważne, o czym warto rozmawiać, ustalenie zasad
 6. Spotkania Grup Zabawowych
 7. Efekty działania Grup Zabawowych
- Informacja o Fundacji Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego

WSTĘP

Wstęp

Patron naszej Fundacji, Jan Amos Komeński, w XVII wieku w rozprawie ***Szczęście narodu*** napisał: „Bo jakie początki, takie będzie wszystko”. Uważał, że człowiek uczy się przez całe życie, poczynwszy od ...chwili narodzin. Potwierdzają to współczesne badania naukowe i doświadczenia praktyków zajmujących się małymi dziećmi. W wielu krajach na świecie przywiązuje się coraz większą wagę do tworzenia możliwie najlepszych warunków rozwojowych dla najmłodszych dzieci. Instytucje publiczne i organizacje pozarządowe proponują cały wachlarz zajęć dla dzieci, prowadzą konsultacje i warsztaty dla rodziców, wydają materiały, tworzą wypożyczalnię zabawek edukacyjnych.

W Polsce – niestety – oferta edukacyjna dla małych dzieci i ich rodziców jest bardzo ograniczona, w wielu miejscach w ogóle jej nie ma.

Dlatego właśnie Fundacja Komeńskiego postanowiła przeszczepić na polski grunt Grupy Zabawowe – jedną z najbardziej popularnych form wspierania rozwoju małych dzieci na świecie.

Dzięki dotacji z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich od października 2006 roku do grudnia 2007 roku przeprowadziliśmy pierwszy – pilotażowy – etap projektu „Grupy Zabawowe – wspieranie edukacji małych dzieci przez gminy i organizacje pozarządowe”. Jego celem długofalowym jest wprowadzenie w Polsce nowej formy edukacyjnej pomagającej matkom małych dzieci w rozwoju własnym oraz stymulowaniu rozwoju ich dzieci. Chcemy, by Grupy Zabawowe – czyli systematyczne spotkania matek i dzieci – pomagały rozwijać kobietom umiejętności organizacyjne i społeczne, tworząc jednocześnie dobre środowisko, które będzie wspomagać wszechstronny rozwój dzieci.

Pilotaż przeprowadziliśmy w dużym mieście, mieście powiatowym, gminie wiejsko-miejskiej i dwóch gminach wiejskich, we współpracy z lokalnymi partnerami – pięcioma organizacjami pozarządowymi oraz jedną gminą. Powstało 11 Grup Zabawowych w Poznaniu, Sępólnie Krajeńskim, Kętrzynie, Drogoszach, Jastkowie, Osinach, Bałtowie i Tyblach. Grupy zostały bardzo dobrze przyjęte przez rodziców i środowisko lokalne. Nazwano je „prawdziwą polityką prorodziną”, zostały włączone do oferty edukacyjnej partnerów projektu.

Nasza publikacja, oparta na doświadczeniach wyniesionych z pilotażu, pokazuje – krok po kroku – jak można zorganizować i prowadzić Grupę Zabawową.

Dziękujemy przedstawicielom: **Instytutu Małego Dziecka im. Astrid Lindgren w Poznaniu, Stowarzyszenia „Dorośli Dzieciom” w Sępólnie Krajeńskim, Stowarzyszenia „Edukacja Inaczej” w Aptyntach, Towarzystwu Przyjaciół Ziemi Jastkowskiej, Stowarzyszeniu Integracyjnemu „Klub Otwartych Serc” z Wieruszowa oraz władzom oświatowym Urzędu Gminy Żyrzyn** za udział w merytorycznych i organizacyjnych działaniach, które pozwoliły na powstanie Grup Zabawowych.

Teresa Ogrodzińska

CZĘŚĆ I

Wprowadzenie

1. W jaki sposób uczą się małe dzieci?

Izabela Kułakowska, Agnieszka Tkaczyńska,
Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren

„Dzieci uczą się inaczej niż dorośli. One zbierają swoje doświadczenia ręką, sercem i głową. Uczą się poprzez działanie. Obserwują, odkrywają, i wypróbowują różne sposoby zachowania... Potrzebują pozytywnego nastawienia i nastroju, aby móc doprowadzić do owocnych procesów nauki.”

Daniela Braun „*Badanie i odkrywanie świata z dziećmi*”

Dzieci uczą się od momentu przyjścia na świat, a nawet prawdopodobnie już wcześniej.

Badania nad tym, w jaki sposób rozwijają się małe dzieci wskazują, że już niemowlaki uczą się w sposób **aktywny**. Dzieci od początku są ciekawe świata, są otwarte na nowe doświadczenia. To od urodzenia mali badacze, którzy poznają świat na zasadzie prób i błędów, eksperymentują, wyciągają wnioski, rozważają dowody i szukają prawdy.

Dzieci **uczą się wszędzie i zawsze, a najlepiej** w codziennych, naturalnych dla nich sytuacjach. Jedzenie, spanie, pielęgnacja, ubieranie, spacerowanie zajmują im wprawdzie sporą część dnia, ale nie są to zajęcia, które jak w wypadku dzieci starszych są czynnościami wykonywanymi mimochodem i rutynowo. Przejścia od zwykłych czynności do zabawy u małych dzieci są bardzo płynne: z chleba formują małe kulki, przy myciu rąk zachwycają się śliskością mydła, a gdy korzystają z toalety efektem splukiwania wody.

Dzieci muszą widzieć **sens tego, czego się uczą**. A sens widzą wtedy, gdy zadanie, którym się zajmują, je ciekawi, jest połączone z ich bezpośrednimi doświadczeniami i widzą jego realną przydatność. Dzieci są organizatorami własnego procesu uczenia się, wybierają i kształtują swoje doświadczenia, tworząc swój własny, wewnętrzny obraz świata.

Dzieci od urodzenia żyją w świecie społecznym, uczą się najchętniej i najłatwiej wszystkiego, co ma związek z innymi ludźmi i ma kontekst emocjonalny. Uczą się wtedy, gdy czują się bezpiecznie z drugą osobą i gdy ich pomysły traktowane są poważnie, z szacunkiem. Niepowtarzalną okazją do poznawania i uczenia się świata jest towarzystwo innych dzieci.

Małe dzieci uczą się, wykorzystując wszystkie **zmysły**. Ich droga do zrozumienia świata prowadzi poprzez konkretne doświadczenia zmysłowe. Wąchając, smakując, obserwując, dotykając, słuchając, przemieszczając się – dzieci zdobywają wiedzę o świecie. Jak mówi Wolfgang Loscher „wszystko, co jest w umyśle dziecka, najpierw musi być w jego zmysłach”.

Małe dzieci rozwijają się **holistycznie**. Wszystkie sfery ich rozwoju przenikają się i wzajemnie na siebie oddziałują: fizyczna, emocjonalna, społeczna, poznawcza. Można zaobserwować, że dobre samopoczucie dziecka wpływa na efektywność uczenia się, rozwój fantazji w zabawie jest podstawą kreatywnego myślenia, a rozwój fizyczny decyduje o przyszłym nabywaniu umiejętności czytania i pisania.

Pierwsze doświadczenia edukacyjne małych dzieci powinny być adekwatne rozwojowo, pozytywne i związane z sukcesem, dobrej jakości zajęcia zawsze to uwzględniają.

2. Grupy Zabawowe w Europie

Grupy Zabawowe są bardzo popularną formą zajęć dla dzieci w wielu krajach Unii Europejskiej.

Pierwsze powstały w Wielkiej Brytanii w latach sześćdziesiątych z inicjatywy rodziców oraz innych członków społeczności lokalnej w celu umożliwienia dzieciom – na zasadach samopomocy – dostępu do edukacji przedszkolnej tam, gdzie nie było przedszkoli lub gdzie przedszkola nie dysponowały wystarczającą liczbą miejsc. Obecnie w Wielkiej Brytanii działa około 20 tysięcy różnych Grup Zabawowych.

Grupy Zabawowe działają w różnorodny sposób. Bywa, że spotkania organizują i prowadzą sami rodzice, zapraszając od czasu do czasu konsultanta (pedagoga, psychologa czy logopedę). Innym razem zajęcia prowadzone są przez konsultanta, rodzice zaś z nim współpracują i jednocześnie uczą się nowych metod i zabaw.

Grupa Zabawowa nie wymaga dużych wkładów finansowych – można ją zorganizować wszędzie tam, gdzie dzieci mogą bawić się bezpiecznie. W domu jednego z rodziców, w świetlicy, salce parafialnej, w siedzibie organizacji pozarządowej, domu kultury czy w bibliotece.

W wielu wypadkach spotkania Grup Zabawowych są jedyną okazją do uspołeczniania rodzin, wychodzenia poza rodzinę, doświadczania sytuacji społecznych, zarówno dla matek, jak i dzieci. Bardzo ważnym aspektem Grupy Zabawowej jest rozwijanie przedsiębiorczości i umiejętności społecznych dorosłych członków Grupy. Matki muszą wziąć odpowiedzialność za funkcjonowanie Grupy – muszą wspólnie opracować szczegółowe zasady działania Grupy, program pracy z dziećmi, harmonogram zajęć, ustalić, kogo chcą zaprosić do pomocy, rozdzielić odpowiedzialność za poszczególne zadania. Na przykład w Irlandii podstawowy moduł szkoleniowy dla matek, które chcą prowadzić Grupy Zabawowe, dotyczy umiejętności zarządzania. Część matek, po odchowaniu dzieci i przejściu stosownych szkoleń podejmuje prace opiekunek dziecięcych lub lokalnych koordynatorek różnych form edukacyjnych dla dzieci.

Ciekawym rozwiązaniem jest program Preescolar Na Casa realizowany w hiszpańskiej Galicji, na terenach defaworyzowanych ekonomicznie i kulturowo. Są to spotkania od czterech do sześciu rodzin mieszkających w sąsiedztwie i nauczyciela przedszkolnego, przeszkolonego w zakresie pracy z małymi dziećmi, pracy socjalnej i współpracy z rodzicami. Zajęcia odbywają się w prywatnych domach, a nauczyciel przywozi ze sobą zabawki i materiały edukacyjne. Początkowo było tylko kilka Grup w wybranych wsiach z kilkoma nauczycielkami. Z czasem program rozwinął się na dużą skalę, a w jego ramach funkcjonuje też linia telefoniczna, przygotowywane są audycje radiowe i telewizyjne, co miesiąc ukazuje się czasopismo poświęcone szeroko rozumianej edukacji, wychowaniu i opiece nad małym dzieckiem.

CZĘŚĆ II

Grupy Zabawowe krok po kroku

W tej części publikacji oparliśmy się na doświadczeniach trenerów, koordynatorów i konsultantów z Instytutu Małego Dziecka im. Astrid Lindgren w Poznaniu, Stowarzyszenia „Dorośli Dzieciom” w Sępólnie Krajeńskim, Stowarzyszenia „Edukacja Inaczej” w Apyntach, Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Jastkowskiej, Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc” z Wieruszowa oraz Gminy Żyrzyn, którzy realizowali projekt „Grupy Zabawowe – wspieranie edukacji małych dzieci przez gminy i organizacje pozarządowe”.

1. Czym jest Grupa Zabawowa?

1. Czym jest Grupa Zabawowa?

Grupa Zabawowa to zajęcia dla małych dzieci i ich rodziców lub opiekunów pod merytoryczną opieką konsultanta. To propozycja dla dzieci najmłodszych – nawet tych, które mają dopiero kilka miesięcy. Grupa Zabawowa skoncentrowana jest na stymulowaniu rozwoju, jednocześnie zapewnia rodzicom wsparcie i umożliwia wymianę doświadczeń z innymi rodzicami. Grupy służą rozwojowi dzieci, ale i wzmocnieniu kompetencji rodziców, którym dają okazję do skorzystania z doświadczenia i wiedzy konsultanta.

W Grupie Zabawowej, w odróżnieniu od innych form opieki nad najmłodszymi, rodzice lub opiekunowie towarzyszą swoim dzieciom podczas zajęć. Służy to nie tylko dobremu samopoczuciu dzieci, ale także pozwala dorosłym rozwijać własne umiejętności i wzmacniać relacje z dziećmi. Rodzice mają szansę odkrywać wartość wspólnej zabawy i jej znaczenie dla rozwoju dziecka.

Grupa ma charakter różnowiekowy – uczestniczą w niej dzieci do piątego roku życia. Z naszych doświadczeń wynika jednak, że większy sens ma ograniczenie wieku dzieci do trzech lat lub zorganizowanie dwóch grup wiekowych (0–2 lata i 2–5 lat).

W Grupie Zabawowej kierujemy się perspektywą dziecka – czyli jego potrzebami i możliwościami. Nad jakością zajęć czuwa konsultant – specjalista przygotowany do pracy z najmłodszymi i ich rodzicami.

GRUPA ZABAWOWA:

grupa różnowiekowa dla dzieci od urodzenia do 5 lat,

dzieci przychodzą z rodzicami lub opiekunami,

dzieci bawią się ze sobą, a rodzice uczestniczą w zabawie,

dzieci przebywają w bezpiecznym i inspirującym otoczeniu,

rodzice współtworzą program zajęć,

nad jakością zajęć czuwa specjalista – konsultant.

ROLA I ZADANIA KONSULTANTA:

modelowanie

jakościowych relacji z dziećmi i tworzenie warunków zaspokajających potrzeby rozwojowe małych dzieci,

konstruowanie

– we współpracy z rodzicami – programu i scenariuszy spotkań,

budowanie

relacji z rodzicami i tworzenie warunków zaspokajających ich potrzeby jako rodziców,

aktywizowanie

rodziców i tworzenie im warunków do przejmowania współodpowiedzialności za Grupę,

monitorowanie

przebiegu procesu rozwoju Grupy Zabawowej.

Podstawową zasadą działania Grup Zabawowych jest współuczestnictwo rodziców (opiekunów). Wspólnie z konsultantem ustalają zasady panujące w Grupie. Bawią się z dziećmi, wspierają je. Proponują tematy spotkań, dzielą się pomysłami dotyczącymi ich przebiegu. Współorganizują materiały do zabaw, napoje, posiłki.

ROLA I ZADANIA RODZICA/OPIEKUNA:

aktywne towarzyszenie i wspieranie dzieci w czasie zajęć Grup Zabawowych,

wymiana doświadczeń z innymi rodzicami, wzajemne wspieranie się,

współodpowiedzialność za stronę organizacyjną i program zajęć Grup Zabawowych.

Grupy Zabawowe to wspaniała forma zajęć dla małych dzieci i ich rodziców! Dzieci i dorośli wspólnie uczestniczą w inspirujących zabawach, maluchy na różne sposoby poznają i badają otoczenie, nawiązują pierwsze kontakty z innymi dziećmi i dorosłymi. To wszystko sprawia, że na spotkaniach Grup panuje niepowtarzalna, rodzinna atmosfera.

Jagoda Konieczna,
konsultantka Instytutu
Małego Dziecka im.Astrid Lindgren

Rodzice bawią się razem z dziećmi, zwracają uwagę na to, co dzieci chcą robić i nie zmuszają ich do zabaw, na które w danej chwili ich pociecha nie ma ochoty. Dzieci doskonale porozumiewają się między sobą, same zachęcają inne dzieci w grupie do wspólnej zabawy. Rodzice przypominają sobie swoje zabawy z dzieciństwa lub te, w jakie bawili się ze swoimi starszymi dziećmi, często każdy zna inną wersję zabawy, ale każdy ma możliwość zaprezentowania swojej.

Aleksandra Niedźwiecka
konsultantka, Drogosze

Obserwuję coraz większą współpracę między rodzicami – pomagają sobie w sytuacjach związanych z dziećmi, użyczają sobie materiały, dzielą się zadaniami. W grupie panuje dobry humor, zdarzają się dowcipy, ale też rozmowy na tematy poważne. Rodzice wchodzą w relacje z innymi dziećmi, np. ojciec Kuby bawił się z synkiem w konia, po skończonej zabawie na plecach Staszka wszedł inny chłopiec i powtórzył zabawę. Rodzice przekazują informację, że dzieci nie mogą doczekać się spotkań.

Halina Wankowska-Marczak
konsultantka, Kętrzyn

2. Wybór konsultantów oraz przygotowanie do utworzenia, prowadzenia i koordynacji Grup Zabawowych

2. Wybór konsultantów i przygotowanie do utworzenia, prowadzenia i koordynacji Grup Zabawowych

Umiejętności i doświadczenie konsultanta to kwestia podstawowa dla stworzenia dzieciom optymalnych warunków rozwoju i modelowania postaw rodziców. Uznaliśmy, że najodpowiedniejsze do tej roli będą osoby z wykształceniem psychologicznym lub pedagogicznym, mające jednocześnie praktykę w pracy z małymi dziećmi i dorosłymi.

Konsultantami mogą być nauczyciele przedszkolni, pedagodzy i psychologowie współpracujący z naszymi organizacjami lub gminami. Ważne, by były to osoby komunikatywne i otwarte na innych.

Ponieważ Grupa Zabawowa jest grupą różnowiekową, konsultanci muszą być przygotowani na różnorodność i zmienność potrzeb jej uczestników.

PROFIL KONSULTANTA:

wykształcenie psychologiczne lub pedagogiczne,

wysoki poziom umiejętności społecznych,

doświadczenie w pracy z małymi dziećmi i rodzicami.

Na potrzeby programu został opracowany przez Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren cykl szkoleń przygotowujących do tworzenia i prowadzenia Grup Zabawowych. Spotkania dotyczyły specyfiki pracy z małymi dziećmi i ich rodzicami, obejmowały 60 godzin zajęć. Zakres tematyczny szkoleń to między innymi: rola i zadania konsultanta, potrzeby rozwojowe małych dzieci, potrzeby wychowawcze rodziców, tworzenie bezpiecznego i inspirującego środowiska dla dzieci.

Powstał także moduł szkoleniowy doskonalący umiejętności konsultantów w zakresie prowadzenia szkoleń dla rodziców przygotowany przez Stowarzyszenie „Edukacja Inaczej” i Stowarzyszenie „Dorośli Dzieciom”.

3. Wybór i aranżacja miejsca na spotkania Grup Zabawowych

3. Wybór i aranżacja miejsca na spotkania Grup Zabawowych

Grupa Zabawowa może się spotykać w każdym miejscu, w którym jest bezpiecznie. Dobrze jest jednak, gdy pomieszczenie jest na tyle duże, by można było je podzielić na strefy o różnym przeznaczeniu. Warto tak zorganizować przestrzeń, aby mogły z niego korzystać młodsze, niechodzące jeszcze dzieci i starsze, które potrzebują miejsca do różnych aktywności. W naszych Grupach staraliśmy się także wygospodarować kąciok, w którym rodzice mogą przygotować coś do picia i porozmawiać.

PRZYKŁADY MIEJSC, W KTÓRYCH SPOTYKAJĄ SIĘ NASZE GRUPY

- ☞ świetlica środowiskowa,
- ☞ sala przedszkolna,
- ☞ sale Instytutu Małego Dziecka,
- ☞ sale Klubu Przedszkolaka i Ośrodków Przedszkolnych.

ZASADY ARANŻACJI POMIESZCZEŃ W GRUPACH ZABAWOWYCH

- ☞ Przestrzeń powinna być jednocześnie bezpieczna i inspirująca.
- ☞ Przestrzeń powinna mieć stałe elementy i zmienne – ruchome.
- ☞ Urządzenie sali umożliwia wykonywanie wielu działań jednocześnie:

- ☞ działania wspólnego i indywidualnego,
- ☞ aktywności dzieci młodszych i starszych,
- ☞ aktywnej zabawy i odpoczynku,
- ☞ zabaw aranżowanych przez dorosłych i przez dzieci.

Jakie miejsca są potrzebne:

- ☞ miejsce do malowania, rysowania, zabaw manipulacyjnych, np. wodą, fasolą;
- ☞ miejsce na różnorodne kącioki do zabawy, np. kąciok do zabaw w dom, przebieralnia, samochodowy, gier, kąciok z klockami;
- ☞ miejsce do zabaw ruchowych, np. biegania, skakania, wspinania się;
- ☞ miejsce odpoczynku/ snu; np. materace, koce, kanapa;
- ☞ miejsce posiłku;
- ☞ toalety oraz miejsce, w którym dzieci mogą się umyć; punkt zmiany pieluch;
- ☞ bezpieczne miejsce na świeżym powietrzu.

O czym warto pamiętać:

- ☞ Ważne są zabawki, które są „niedokończone”, dziecko może je w dowolny sposób wykorzystywać uruchamiając wyobraźnię, np. patyki, guziki, muszelki, koce, materace, kartony.
- ☞ Obok materiałów do zabawy przeznaczonych wyłącznie dla dzieci, dobrze, aby w sali była duża liczba przedmiotów codziennego użytku, którymi dzieci mogą się bawić, za ich pomocą pracować i tworzyć, np. garnki, łyżki, ubrania.
- ☞ im mniejsze dzieci tym więcej powinno być elementów związanych z domem, np. kanapy, koce, poduszki, zabawki domowe (przytulne, zaciszne miejsca).
- ☞ Warto, aby było miejsce do ekspozycji prac dzieci, na poziomie wzroku dziecka.
- ☞ Warto stworzyć miejsce dla dorosłych, które umożliwia samodzielne przygotowanie kawy/herbaty, prowadzenie rozmów.

Izabela Kułakowska, Agnieszka Tkaczyńska,
Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren

ULUBIONE SPRZĘTY I ZABAWKI DZIECI:

- namiot/domek ,
- tunel,
- drewniane zabawki edukacyjne,
- gazety,
- konik na biegunach,
- klocki drewniane,
- klocki konstrukcyjne,
- duże bryły konstrukcyjne,
- poduszki,
- zabawki wydające dźwięki,
- instrumenty perkusyjne,
- kręgle,
- małe obręcze,
- puzzle,
- balony,
- ciastolina,
- ciastolinowy zestaw fryzjerski,
- nożyczki,
- basen z piłeczkami,
- kubki, talerzyki,
- fasola, groch,
- przewlekanki,
- akcesoria dla lalek,
- piłki (miękkie, twarde),
- duże samochody,
- taczki (zabawki do popychania),
- zabawki do ciągnięcia,
- wiszące mobile (lusterka, gotowe zabawki, kontrastowe obrazki),
- folie malarskie,
- kącik kuchenny,
- tkaniny.

Współużytkowanie sali (z przedszkolem) wymaga pewnych ograniczeń, szczególnie w zakresie aranżacji pomieszczenia. Duża część naszych elementów jest ruchoma lub składana. Nie widzę tu specjalnych zagrożeń z uwagi na bardzo dobre relacje z dyrektorką i nauczycielkami, które włączyły się w kampanię informacyjną o naborze do Grupy Zabawowej.

Halina Wankowska-Marczak
konsultantka, Kętrzyn

Poczta

„Małego

Przedszkola”

4. Promocja Grupy Zabawowej w środowisku lokalnym

4. Promocja Grupy Zabawowej w środowisku lokalnym

Na początku upewnijmy się, że taka Grupa Zabawowa jest w naszym środowisku potrzebna. Informacje o liczbie dzieci w okolicy uzyskamy w Urzędzie Gminy. Grupę Zabawową możemy stworzyć już wtedy, gdy mamy czworo chętnych dzieci z opiekunami. Warto napisać i wydrukować ulotki i plakaty informujące o zajęciach, a potem umieścić je w miejscach najczęściej odwiedzanych przez rodziców małych dzieci.

PRZYKŁADY MIEJSC, W KTÓRYCH ZOSTAWIALIŚMY MATERIAŁY INFORMACYJNE:

 przedszkola,
 szkoły,
 świetlice,
 lekarz pediatra, apteka,
 sklepy z artykułami dla dzieci,
 dom kultury,
 biblioteka,
 kościół,
 a także Internet i prasa lokalna.

Do działań informacyjnych i promocyjnych dobrze jest włączyć rejonowego pediatrę i inne osoby mające kontakt z rodzicami małych dzieci i cieszące się społecznym zaufaniem w środowisku lokalnym.

JAKIE SPOSOBY ROZPOWSZECZNIENIA INFORMACJI WYKORZYSTALIŚMY:

 ulotki,
 plakat: drukowany, rysowany (ręcznie wykonany),
 poczta pantoflowa,
 notatka prasowa,
 list do rodziców.

PRZYKŁAD LISTU DO RODZICÓW PRZYGOTOWANY PRZEZ UCZESTNIKÓW SZKOLENIA:

Mamo, Tato!

Zapraszamy Ciebie i Twoje dzieci w wieku od urodzenia do pięciu lat do uczestnictwa w Grupie Zabawowej – zajęciach dla dzieci i rodziców prowadzonych przez specjalistę.

Dzieci rozwijają się i uczą od urodzenia. Bawiąc się wspólnie ze swoim dzieckiem, możesz wspierać jego rozwój.

Grupy Zabawowe spotykają się (liczba zajęć) w tygodniu w(miejsce) Udział w zajęciach jest bezpłatny. Ważne jest systematyczne uczestnictwo w spotkaniach. Mamy do dyspozycji miejsc. Zgłoszenia przyjmujemy do (decyduje kolejność zgłoszeń).

W spotkaniach Grupy Zabawowej może uczestniczyć rodzic lub inna osoba dorosła opiekująca się dzieckiem.

Na pierwsze spotkanie zapraszamy w dniu o godzinie w..... (miejsce spotkania).

podpis organizatora

Plakaty umieściliśmy w przedszkolu i okolicy. Dyrektorka i nauczycielki informowały bezpośrednio rodziców małych dzieci o nowej formie edukacyjnej. Pomysł bardzo się spodobał – mają więcej chętnych niż miejsc.

Danka Daszkiewicz
konsultantka, Sępólno Krajeńskie

Opracowaliśmy i wydrukowaliśmy ulotkę informacyjną – zaproszenie na pierwsze spotkanie organizacyjne. Przygotowaliśmy też ogłoszenie o pierwszym spotkaniu organizacyjnym, które ukazało się w prasie lokalnej, w „Wiadomościach Krajeńskich”. Nabór chętnych prowadziliśmy również przez Ośrodek Pomocy Społecznej, ponieważ zależało nam na tym, by dotrzeć do mam i dzieci, które znajdują się w trudnej sytuacji.

Halina Wankowska-Marczak
konsultantka, Kętrzyn

5. Pierwsze spotkanie – organizacja, co jest ważne, o czym warto rozmawiać, ustalanie zasad

5. Pierwsze spotkanie – organizacja, co jest ważne, o czym warto rozmawiać, ustalanie zasad

Podczas pierwszego spotkania bardzo dokładnie wyjaśnialiśmy rodzicom, czym jest nasza Grupa Zabawowa. Przedstawialiśmy im nasze wartości, wizję dziecka i podejście pedagogiczne. Tłumaczyliśmy, co rozumiemy przez wspieranie rozwoju dzieci i podążanie za jego potrzebami. Mówiliśmy też o naszych oczekiwaniach wobec rodziców dotyczących ich aktywnego udziału w zajęciach. Dużo czasu poświęciliśmy na wysłuchanie potrzeb rodziców, odpowiadaliśmy też na ich pytania dotyczące zajęć z dziećmi. Ważnym elementem tego spotkania było wspólne wypracowanie zasad współpracy.

O CZYM WARTO ROZMAWIAĆ PODCZAS PIERWSZEGO SPOTKANIA:

➤ Czym są Grupy Zabawowe i czym różnią się od innych form edukacji i opieki.

➤ Dlaczego warto, by dziecko było w Grupie.

➤ Jakie są zasady funkcjonowania takiej grupy? Jaka jest rola rodzica/opiekuna? Jaka jest rola i zadania konsultanta.

➤ Jakie są oczekiwania rodziców związane z Grupą Zabawową.

➤ Sprawy organizacyjne: godziny, dzień, miejsce spotkań.

PRZYKŁADOWE ZASADY OBOWIĄZUJĄCE W GRUPIE ZABAWOWEJ:

- zapewnienie dzieciom stałej możliwości przychodzenia na zajęcia,
- traktowanie jako nadrzędnej perspektywy dziecka,
- zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego (wszystkie osoby dorosłe uczestniczące w zajęciach są odpowiedzialne za fizyczne bezpieczeństwo wszystkich dzieci),
- mówienie sobie po imieniu podczas zajęć,
- zachowanie poufności spotkań,
- wcześniejsze zgłaszanie nieobecności,
- powstrzymywanie się od krytyki i oceny, zarówno dorosłych, jak i dzieci,
- podejmowanie aktywności, gdy przychodzi się na zajęcia,
- brak agresji – zarówno fizycznej, jak i słownej,
- wzajemna pomoc i zaangażowanie rodziców na rzecz grupy.

Pierwsze spotkania to wzajemne poznanie siebie, miejsca, dzieci między sobą, rodziców/opiekunów między sobą oraz osadzenie w nowej sytuacji bycia razem w zabawie i procesie tworzenia Grupy. Spotkania projektowane były w ten sposób, by aktywność sprzyjała wzajemnej integracji.

Danka Daszkiewicz
konsultantka, Sępólno Krajeńskie

6. Spotkania Grup Zabawowych

6. Spotkania Grup Zabawowych

Najważniejsze, aby program Grup Zabawowych był konstruowany z myślą o dzieciach oraz dostosowany do ich potrzeb. Potrzeby rozpoznamy najlepiej, kiedy będziemy uważnie obserwować zabawy dzieci i słuchać tego, co mówią. Ważne, aby towarzyszyć dzieciom, podążać za ich aktualnymi zainteresowaniami i jednocześnie inspirować. Z naszych doświadczeń wynika, że każda Grupa musi sama uzgodnić jak długo i jak często chce/może się spotykać. Nasze Grupy Zabawowe przeważnie spotykały się dwa razy w tygodniu na dwie, trzy godziny.

Każde spotkanie Grupy Zabawowej ma swoje stałe i zmienne elementy. Pamiętajmy, by zachować równowagę między powtarzalnością, która zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa, a nowymi aktywnościami, które stymulują ich rozwój.

RYTM SPOTKANIA. OGÓLNE ZASADY

1. Początek spotkania (15-30min)

Grupa schodzi się.

Dzieci się bawią.

Rytuał, np. rodzic z dzieckiem dzwonią dzwonkiem, naklejąją znaczki.

Zabawa integracyjna.

Powitanie w kręgu.

2. Zabawy rodziców z dziećmi inspirowane przez konsultanta lub rodziców

3. Posiłek i 10-15min rozmowy dla rodziców inspirowanej przez konsultanta

4. Swobodna zabawa

5. Pożegnanie – rytuał w kręgu

6. Rytuał na koniec, np. dzwoneczek

7. Sprzątanie (rodzice i konsultant)

ULUBIONE AKTYWNOŚCI DZIECI:

- ✦ zabawy grupowe, aktywizujące, śpiewane,
- ✦ zabawy przy muzyce, taniec,
- ✦ malowanie farbami (częściami ciała, gąbkami, innymi przedmiotami),
- ✦ chowanie się w domku,
- ✦ zabawa w chowanego,
- ✦ zabawa w kąciку kuchennym,
- ✦ przesypywanie piasku, fasoli, guzików, kaszy, mąki, itp.,
- ✦ słuchani muzyki,
- ✦ bujanie w kocykach,
- ✦ puszczanie baniek,
- ✦ wydawanie dźwięków (tupanie, potrząsanie, grzechotanie),
- ✦ zajęcia muzyczne + masaż,
- ✦ wędrowanie, turlanie piłek,
- ✦ ugniatanie,
- ✦ lepienie,
- ✦ wspólne jedzenie,
- ✦ wysypywanie piłeczek,
- ✦ popychanie kolejki,
- ✦ gra na instrumentach,
- ✦ zabawa w dom,
- ✦ sprzątanie,
- ✦ ruch – bieganie, skakanie, wspinanie, turlanie,
- ✦ cięcie nożyczkami,
- ✦ przebieranie się,
- ✦ ciągnięcie innych na kocyku,
- ✦ odgrywanie ról,
- ✦ chowanie się za przewieszoną tkaniną.

Niezwykle ważne okazały się zajęcia integrujące grupę tj. rodziców, dzieci i konsultanta prowadzącego zajęcia. Wspólna zabawa, od której zaczynamy każde kolejne spotkanie, jest najlepszą metodą do integrowania grupy, lepszego poznania siebie.

Liliana Sitarska
konsultantka, Tyble

W ciepły i słoneczny dzień marcowy udało nam się prawie całe spotkanie przeprowadzić na dworze. Rodzice zorganizowali zaplecze do zabaw w piasku: łopatkę, wiaderko, foremki, patyki, kamienie, miski z wodą, konewki itp. Dzieci robiły babki, siały piasek, wyciskały w piasku różne formy. Kiedy rozpoczynaliśmy zabawy na placu nie było nikogo, po godzinie pojawiło się kilkanaście osób, w tym rodzice z dziećmi. Niektóre zabawy wciągnęły inne maluchy. Najwięcej zainteresowania wzbudzała produkcja błota, a później mycie zabawek, sortowanie na nasze i innych, suszenie itd. Co ciekawe, nie zginęła żadna zabawka. A na osiedlu mówi się o spotkaniach Grupy Zabawowej.

Halina Wankowska-Marczak
konsultantka, Kętrzyn

W grupie pojawił się rytuał zamykający spotkanie zainicjowany przez jedną z mam (masaż dłoni dziecka) oraz rytuał związany ze wspólnym czytaniem dzieciom (jedna z mam czyta dla innych).

Małgorzata Piechocka
konsultantka, Poznań

Kacper, który bardzo długo panicznie bał się namiotu w kształcie biedronki i za żadne skarby świata nie chciał wejść do sali, gdy on w niej stał, nie mówiąc już o wejściu do samego namiotu, pozbył się tego lęku dzięki innym dzieciom. Przez kilka zajęć próbowaliśmy powolutku pomagać mu w oswojeniu się z namiotem. Wystarczył jednak jeden dzień, gdy w ferworze zabawy z kolegą nawet nie zauważył, gdy znalazł się w namiocie. Wcześniej dzieci zorganizowały sobie ciasteczka i podjęły decyzję, że zjedzą je w namiocie. Kacper zapomniał o lęku i sam wszedł do namiotu, gdzie dzieci świetnie się bawiły w piknik. Pomogło to rodzicom zobaczyć, jak dobrze i naturalnie działają na siebie dzieci.

Monika Zięzio
konsultantka, Jastków

Patryk (rok) podczas zabawy w przesypywanie kolorowych nap mieszał i stukał w nie na zmianę drewnianą i plastikową łyżką, a gdy mama podała mu dwie, różnej wielkości, butelki plastikowe i poprosiła, by wsypał do nich napy – on dokładnie obejrzał butelki i wybrał tę z większym otworem.

Wiktoria (1,5 roku) szukała wejścia do namiotu, stukała w boczne ściany, kładła się na nią, ale jak już znalazła, weszła do środka, po chwili wyszła i powtórzyła tę czynność kilkakrotnie, śmiejąc się. Zawołała mamę i zachęciła ją, by razem weszła do namiotu.

Aleksandra Niedźwiecka
konsultantka, Drogosze

Rodzice z dużym zaangażowaniem włączają się w zajęcia. Nowi są wciągani do działania przez rodziców, którzy biorą udział w zajęciach od początku istnienia programu. Rodzice uczestniczą w rytmie zajęć zgodnym z potrzebami dzieci i rytmem spotkań, współtworzą go. Wyraźna zmiana nastąpiła w zakresie ukierunkowania aktywności na potrzeby dzieci. Rodzice na hasło wypowiedziane przez dzieci: Malujemy! Sięgają po farby i samodzielnie przystępują do organizowania przestrzeni do działań farbami (ustawienie stołów, farb, walców).

Julka, która ma zaledwie dwa i pół roku, przychodzi na zajęcia i pierwsze co mówi to: „Ciekawe, co dzisiaj będziemy tutaj kombinować” .

Danuta Daszkiewicz
konsultantka, Sępólno Krajeńskie

Na pierwszych zajęciach osiemnasto miesięczny chłopiec stał przez dłuższą chwilę i się nie ruszał patrząc na dwumiesięczną dziewczynkę – nigdy wcześniej takiego małego dziecka nie widział i był zafascynowany.

Anna Groth
konsultantka, Poznań
grupa dla dzieci w wieku 0-18 miesięcy

7. Efekty działania Grup Zabawowych

7. Efekty działania Grup Zabawowych

CO ZYSKAŁY DZIECI:

- bezpieczne warunki do działania, do uczenia się,
- inspirujące otoczenie i pomysły na nowe zabawy,
- inspirujące otoczenie i pomysły na nowe zabawy,
- wolność i przestrzeń dla aktywności, eksploracji,
- świadomych, uważnych opiekunów,
- kontakt z dziećmi (równieśnicy i dzieci w różnym wieku),
- pierwsze pozytywne doświadczenie związane z przestrzenią publiczną, instytucją (kontakt z miejscem, z dziećmi, z dorosłymi),
- czas z opiekunem poświęcony wyłącznie sobie,
- robienie czegoś z niczego,
- poważne traktowanie ze strony dorosłych,
- możliwość łatwiejszej adaptacji w przedszkolu.

CO ZYSKALI RODZICE/OPIEKUNOWIE:

- dostrzeżenie wartości bycia rodzicem,
- nowe interesujące miejsce dla aktywności swojego dziecka,
- możliwość zobaczenia dziecka w kontekście społecznym,
- pomysły na twórcze, inspirujące zabawy z dzieckiem,
- dostrzeżenie, że rodzice mają potrzeby, zasoby,
- przestrzeń do bycia dobrym, aktywnym rodzicem,

- dostęp do specjalistów zajmujących się rozwojem dzieci,
- zdanie sobie sprawy z tego, jak ważne dla rozwoju dziecka mogą być zwykłe, codzienne czynności,
- możliwość wymiany konkretnych informacji dotyczących wychowania dziecka itp.,
- wsparcie grupy,
- możliwość obserwacji etapów rozwoju dzieci w różnym wieku,
- umiejętność twórczego rozwiązywania problemów,
- trening umiejętności wychowawczych,
- możliwość działania na rzecz innych dzieci (np. akcja społeczna),
- pewność siebie nie tylko w roli rodzica,
- lepsze umiejętności komunikacyjne (mówienie na forum, argumentowanie),
- zauważanie własnych potrzeb,
- wzrost poczucia własnej wartości,
- możliwość i okazję do włączenia się w życie społeczne,
- odnalezienie dziecka w sobie,
- zwiększenie zaangażowania rodziny w sprawy dzieci,
- okazję do innych działań poza grupą (np. stworzenie strony internetowej).

CO ZYSKAŁO SPOŁECZEŃSTWO LOKALNE:

- nową formę edukacji,
- świadomość wagi edukacji dzieci od urodzenia,
- podniesienie prestiżu gminy/miasta,
- możliwość sensownego wykorzystania, zagospodarowania zasobów lokalowych,
- łatwiejszą, łagodniejszą adaptację dzieci do przedszkola, szkoły (a tym samym praca nauczycieli),
- aktywnych członków społeczności,
- okazję do rozmowy na tematy dotyczące wszystkich mieszkańców,
- zdrowe i aktywne dzieci,
- nową formę profilaktyki społecznej – oszczędniejszą, całościową, systemową (dotyczącą całej rodziny), bardziej skuteczną,
- formę wsparcia kobiet – matek np. aktywizacja zawodowa,
- możliwość wykorzystania różnorodnych umiejętności rodziców.

Z raportu ewaluacyjnego przygotowanego przez zespół Ośrodka Ewaluacji wynika, że wszyscy partnerzy projektu „Grupy Zabawowe – wspieranie edukacji małych dzieci przez gminy i organizacje pozarządowe” zamierzają kontynuować prowadzenie Grup. Organizacje uważają projekt za wartościowy, pozwalający na poszerzenie oferty i zakresu działania organizacji. Grupy Zabawowe odpowiadają potrzebom dzieci i rodziców reprezentujących różne środowiska, pochodzących ze wsi, małego lub dużego miasta. Wspierają także rodziny w ich funkcjach wychowawczych.

Chętnie uczęszczam z synem do Grupy Zabawowej o nazwie „TUPTUŚ”. Mam bardzo sympatyczną konsultantkę, która proponuje wiele pomysłów i zabaw dla naszych pociech.

Ulubioną zabawą Patryka jest maczanie rączek w farbках i robienie pieczątek, wielką frajdę sprawia mu też też przesypywanie guzików. Zauważyłam, iż mój syn zaczął robić postępy odkąd chodzimy na zajęcia. Chętniej dzieli się zabawkami, jest bardziej komunikatywny, wcześniej zabierał swojemu starszemu bratu każdą zabawkę, a teraz ze spokojem oddaje, gdy ten go poprosi. Po zajęciach powtarzamy różne zabawy domu. Jestem bardzo zadowolona, iż w miejscowości w której mieszkam istnieją taka grupa zabawowa.

mama Patryka z Drogosz

Grupy Zabawowe pomagają mojemu dziecku rozwijać zdolności manualne, córka jest śmielsza, ma kontakt z innymi dziećmi, uczy się zabawy z mamą. Dzięki spotkaniom wyładowuje energię, która w niej drzemie. Marcelinka uczy się współpracy w grupie, potrafi dzielić się zabawkami z dziećmi, wyzbywa się w ten sposób egoizmu. Po takich zajęciach z chęcią zasypia w domu, zmęczona po wyczerpującej zabawie. Podoba mi się, że wszelkie gry i zabawy są edukacyjne i mają swój cel. Marcelka dzięki spotkaniom potrafi okazywać emocje, przytula, całuje dzieci, gdy jest szczęśliwa, a krzyczy, gdy coś nie idzie po jej myśli, uczy się obycia z dziećmi. Przychodząc z córką na zajęcia mogę obserwować jej zachowanie, mile spędzam czas z opiekunami innych dzieci, wymieniam się doświadczeniami. Przede wszystkim uczę się, co mojemu dziecku sprawia radość i zadowolenie.

mama Marcelinki z Sępólna Krajeńskiego

Informacja o Fundacji Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego

Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego

Fundacja powstała po to, by stwarzać dzieciom jak najlepsze warunki do budowania poczucia własnej wartości, rozwoju samodzielnego i twórczego działania oraz rozbudzania ciekawości.

Szczególnie dbamy o dobro tych dzieci, które mają mniejsze szanse na udany start w dorosłe życie: z małych miejscowości, ze środowisk zaniedbanych ekonomicznie i kulturowo.

Działamy we współpracy z rodzicami, nauczycielami, organizacjami pozarządowymi, samorządami i instytucjami pomagającymi dzieciom.

Fundacja dąży do wprowadzenia trwałych zmian systemowych, które usprawniają proces wspierania rozwoju i edukacji małych dzieci. W ramach Akademii Komeńskiego – niepublicznej placówki doskonalenia nauczycieli – organizuje szkolenia dla nauczycieli, dyrektorów przed-szkoli i szkół, rodziców oraz lokalnych władz edukacyjnych.

Publikację wydano dzięki dotacji

Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach **Funduszu Inicjatyw Obywatelskich**

Copyright by

Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego,
Warszawa 2007

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Przedruk lub kopiowanie całości albo fragmentu książki –
z wyjątkiem cytatów w artykułach i przeglądach krytycznych –
możliwe jest tylko na podstawie pisemnej zgody Wydawcy.

Wydawca:

Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego
ul. Flory 1/8, 00-586 Warszawa
www.frd.org.pl

Wydanie I

ISBN: 978-83-924424-2-4

Korekta: **Monika Twardziak**

Projekt graficzny: **Marta Białecka, Anna Piwowar (www.lapolka.com)**

Zdjęcia: **Krzysztof Pacholak** i archiwum Fundacji Komeńskiego

Produkcja: **Marta Białek-Graczyk**

Na zdjęciach:

dzieci i rodzice uczestniczący w zajęciach Grup Zabawowych
z Barcian, Kętrzyna, Jastkowa, Poznania, Sępólna Krajeńskiego.

Druk: **ARGRAF Sp. z oo**